

Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος: Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς μεγάλης ἐορτῆς τῆς Χριστιανοσύνης (Πατρῶνος Γεώργιος Ὁμοτ. Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν)

/ [Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#)

Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος εἶναι μία ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς μεγαλύτερες ἐορτῆς τῆς Χριστιανοσύνης. Ἔως τὸν 4ο αἰῶνα ἡ Μεταμόρφωση γιορταζόταν πρὶν τὸ Πάσχα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως, τὸν ὁποῖο ἔχτισε ἡ Ἁγία Ἑλένη στὸ ὄρος Θαβώρ, ἐπικράτησε ὁ ἐορτασμὸς τοῦ γεγονότος νὰ γίνεται στὶς 6 Αὐγούστου.

Ἡ Μεταμόρφωση συνιστᾶ ὑπατη μύηση, ἀποτελεῖ τὸ μέγιστο μάθημα μυστικῆς θεολογίας. Καὶ ἡ ἐλάχιστη λεπτομέρεια εἶναι διδακτικὴ: τί ἤθελε νὰ ἀποκαλύψει ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴ Μεταμόρφωση, γιατί πῆρε μόνο τρεῖς μαθητὲς του, γιατί ἔπρεπε νὰ ἀνεβοῦν σὲ ὄρος, γιατί ἔπρεπε νὰ πέσουν σὲ ὕπνο οἱ μαθητὲς καὶ τί συμβολίζει αὐτό, τί συμβολίζει τὸ λευκὸ φῶς, γιατί ἦταν μαζί Του ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Προφήτης Ἠλίας, γιατί δὲν μπορεῖ ἡ μυστικὴ ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ νὰ περιγραφεῖ καὶ νὰ ὀρισθεῖ, καὶ ἄλλα πολλὰ πὸν νιώθει ὁ ἔχων μυστικὴ ἐμπειρία.

Μία λαογραφικὴ συνήθεια πὸν ἀξίζει ἐδῶ νὰ ἀναφερθεῖ: στὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς συνηθίζεται ἀνήμερα τῆς Μεταμόρφωσης νὰ προσκομίζονται στὶς ἐκκλησίες γιὰ νὰ εὐλογηθοῦν μὲ εἰδικὴ εὐχὴ τὰ πρῶτα σταφύλια τῆς χρονιάς, τὰ ὁποῖα στὴ συνέχεια διανέμονται στὸ ἐκκλησίασμα.

Διαβάζουμε ἀπὸ τὸ «Κήρυγμα καὶ Θεολογία Β'» τοῦ Γεωργίου Π. Πατρῶνου (ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, 2003)

Ἡ Μεταμόρφωση ὡς ἱστορικὸ γεγονός

Τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα δὲν ἀφήνει καμιά ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἱστορικότητα τοῦ γεγονότος τῆς μεταμόρφωσης τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος παραλαμβάνει τρεῖς ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του, τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη καὶ μεταμορφώνεται «ἐμπροσθεν αὐτῶν». Ἡ μαρτυρία τῶν τριῶν εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὴ. Δὲν πρόκειται, ἐπομένως, γιὰ θεολογικὸ μῦθο. Βέβαια πρόκειται γιὰ μία πνευματικὴ ἐμπειρία τῶν τριῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ὅμως ἡ ἐμπειρία αὐτὴ ἐδράζεται σὲ

ιστορικό γεγονός και συνδέεται με έξωτερικά εύληπτα φαινόμενα. Βλέπουν τον Κύριο στην κορυφή του όρους να λάμπει το πρόσωπο του «ὡς ὁ ἥλιος» και τὰ ἐνδύματά του να γίνονται «λευκὰ ὡς τὸ φῶς». Παρατηροῦν δίπλα στὸν μεταμορφούμενο Διδάσκαλο να παρίστανται ὡς «μάρτυρες» τοῦ γεγονότος δύο σημαντικὰ πρόσωπα τῆς ἰουδαϊκῆς ἀποκαλυπτικῆς και τῆς ἐσχατολογικῆς παράδοσης τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τὸν Μωυσῆ και τὸν Ἡλία. Ὅλα αὐτὰ φανερώνουν ἓνα εἶδος θεοφάνειας μέσα στὸν μεσσιανολογικὸ χαρακτήρα τοῦ γεγονότος.

Παράλληλα ὁ λαὸς εἶναι συγκεντρωμένος, κατὰ τὴ διήγηση τῆς περικοπῆς, κάτω στοὺς πρόποδες τοῦ Ὄρους, μαζί με τοὺς ὑπόλοιπους μαθητὲς και περιμένουν τὸν Κύριο να κατέβει ἀπὸ τὸ Θαβώρ, να τοὺς κηρύξει τὴ νέα πίστη και να θεραπεύσει τοὺς βασανισμένους ἀσθενεῖς τους. Ὅλη ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ ἔχει μία θαυμαστὴ ρεαλιστικὴ προσέγγιση τοῦ γεγονότος. Δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ καμιά ἀμφισβήτηση, ὅτι ἐδῶ πρόκειται γιὰ μία ἀπλὴ ἀλλὰ γεμάτη σαφήνεια περιγραφὴ ἓνός πραγματικοῦ ιστορικοῦ συμβάντος. Αὐτὸ τὸ συμβὰν πραγματοποιεῖται «ἐμπροσθεν» ὄχι μόνο τῶν μαθητῶν ἀλλὰ και τοῦ λαοῦ και ἐπομένως δὲν ἐπιδέχεται καμιά ἀμφισβήτηση. Ἀντίθετα ἓνα τέτοιο ιστορικό γεγονός ὑπόκειται σὲ ιστορικὴ διερεύνηση και θεολογικὴ ἐρμηνεία, ὥστε να ἐξαχθοῦν τὰ κατάλληλα συμπεράσματα πρὸς ἐνίσχυση τῆς πίστεως και τῆς οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν.

Τὰ εὐαγγελικὰ ιστορικὰ γεγονότα δὲν πρέπει να ἀπομονώνονται και να τὰ ἐπενδύουμε με τὸ ἔνδυμα τοῦ θεολογικοῦ μύθου. Εἶναι μέρος τῆς γενικότερης ιστορίας τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ δὲ ἀποκάλυψη τοὺς ἔχει ἄμεση σχέση με τὴν παγκόσμια ἱστορία και ἰδιαίτερα με τὴν ἱστορία τοῦ σχεδίου τῆς θείας Οἰκονομίας. Τὸ γεγονός τῆς μεταμορφώσεως, μάλιστα, ἔχει ἄμεση σχέση με τὸ ιστορικό γίνεσθαι και με τὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητας πρὸς τὴν τελείωση και τὴ θέωση .

Ἡ θεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ γεγονότος

Στὸ γεγονός τῆς μεταμόρφωσης ἔχουμε τὰ ἔξης ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ μία οὐσιαστικὴ θεολογικὴ προσέγγιση. Καταρχὴν ἔχουμε τὴν ἐμφάνιση τοῦ Μωϋσῆ και τοῦ Ἡλία, δύο προσώπων τῆς ἱερῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ ποὺ συνδέονται ἄμεσα με τὴν ἔλευση και τὴν ἐμφάνιση τοῦ Μεσσία. Ὁ χαρακτήρας τοῦ γεγονότος, ἐπομένως, εἶναι σαφῶς μεσσιανολογικός και ἄρα ἡ ὅλη εὐαγγελικὴ διήγηση εἶναι καθαρὰ χριστοκεντρικὴ. Μὲ ἄλλα λόγια ἔρχεται να φωτίσει τὸ μυστήριο τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ και να δώσει σαφῆ ἀπάντηση στὸ ιστορικὸ ἐρώτημα «τίς γὰρ οὗτος ἔστιν;».

Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι μόνο ἱστορικὸ πρόσωπο, ποὺ γεννᾶται σὲ κάποιον συγκεκριμένο χῶρο και χρόνο, «ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας και ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τὸν

Μεγάλου», πού γενεαλογεῖται ὡς μέλος κάποιας συγκεκριμένης οἰκογένειας τῆς φυλῆς καὶ τοῦ γένους Δαβίδ, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὁ ἀναμενόμενος διὰ μέσου τῶν αἰώνων Χριστὸς τοῦ Κυρίου πού θὰ ἔρθει γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητας. Αὐτὴ δὲ ἡ ἔλευσή του θὰ ἐπιβεβαιωθεῖ, κατὰ τὴν παράδοση, ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν ἀποκαλυπτικῶν προσώπων τοῦ Μωϋσῆ καὶ τοῦ Ἡλία.

Ἡ παρουσία δὲ αὐτῆ τοῦ Μωϋσῆ καὶ τοῦ Ἡλία ἔχει μία βαθιὰ παράδοση στὴν ἔσχατολογία καὶ τὴ μεσσιανολογία τοῦ Ἰσραήλ. Ὅπως καὶ ἡ ἐμφάνιση, κατὰ μία ἄλλη παράλληλη παράδοση, τοῦ Μωϋσῆ καὶ τοῦ Ἐνώχ. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν ἐγγύηση καὶ τὴν ἐπιβεβαίωση μίας ἀληθινῆς μεσσιανικῆς παρουσίας ἀλλὰ καὶ θεοφάνειας. Καὶ δὲν ἐπιβεβαιώνουν μόνο τὴν παρουσία τοῦ Μεσσία -Χριστοῦ στὸ ἱστορικὸ παρόν, ἀλλὰ τὰ ἴδια τὰ πρόσωπα αὐτὰ ὑπάρχει παράδοση ὅτι θὰ συνοδεύσουν τὸν Χριστὸ καὶ κατὰ τὴ δευτέρα καὶ ἔνδοξη ἔσχατολογικὴ παρουσία. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὸ γεγονός τῆς μεταμόρφωσης ἀποτελεῖ πρόγευση καὶ προμήνυμα καὶ τῆς ἔνδοξης δευτέρας παρουσίας. Ἔτσι στὸ γεγονός αὐτὸ ἔχουμε τὴν ἱστορία τῆς μεταμόρφωσης, ἀλλὰ καὶ τὴν προοπτικὴ τῆς ἔσχατολογικῆς ἐξέλιξης καὶ πλήρωσης.

Τὸ δεύτερο ἐνδιαφέρον στοιχεῖο τῆς μεταμόρφωσης εἶναι ἡ ἐμφάνιση καὶ ἡ παρουσία τοῦ ἀκτίστου φωτός. Τὸ φῶς τῆς μεταμόρφωσης περιβάλλει κατὰ κύριο λόγο τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ κατ' ἐπέκταση τοὺς μαθητές, τὸν κόσμον ὅλο καὶ ὅλη τὴν κτίση. Διερωτᾶται βέβαια κανεὶς τί εἶδους φῶς εἶναι αὐτὸ καὶ ποιά ἡ σημασία του. Μήπως πρόκειται γιὰ μία ἀπλὴ ἀνταύγεια ἀκτίνων τοῦ ἡλίου πού φωτίζουν τὰ πράγματα καὶ λαμπρύνουν τὰ ἀντικείμενα, ἢ πρόκειται γιὰ κάποιο ἄλλο «φῶς», ἄλλης φύσεως καὶ ἄλλης ποιότητας; Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ πού τίθεται ἀπὸ πολλοὺς ἀπαιτεῖ ὄχι μόνο ἱστορικὴ προσέγγιση ἀλλὰ καὶ θεολογικὴ διερεύνηση.

Ἡ πατερικὴ ἐρμηνευτικὴ θεολογία κάνει ἐνδιαφέρουσες προσεγγίσεις. Εἰδικότερα ὁ Μέγας Βασίλειος στὸ ἔργο τοῦ «Ἑξαήμερος», σχολιάζοντας τὰ γεγονότα τῆς ἀρχικῆς δημιουργίας, ὁμιλεῖ σὲ κάποιο σημεῖο γιὰ ἓνα πρωταρχικὸ «φῶς» τῆς πρώτης ἡμέρας. Αὐτὸ τὸ «φῶς» τὸ ἀποκαλεῖ «φῶς καθαρότατον», «εἰλικρινές» καὶ «ἄϋλον».

Τὸ διακρίνει δὲ μὲ κάθε σαφήνεια ἀπὸ τὸ γνωστὸ μας φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ ἀφήνει νὰ νοηθεῖ ὅτι μᾶλλον πρόκειται γιὰ κάποιο «ἄκτιστο» φῶς πού νὰ δηλώνει τὴν παρουσία τοῦ δημιουργοῦ Θεοῦ. Πολὺ ἀργότερα, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς θὰ μιλήσει καὶ αὐτὸς πάλι μὲ μεγάλη σαφήνεια γιὰ τὴν ὑπαρξη ἑνὸς «ἀκτίστου φωτός» καὶ θὰ τὸ διακρίνει ἀπὸ κάθε κτιστὸ καὶ ὑλικῆς φύσεως φῶς. Τὸ κτιστὸ ἀνήκει στὴ δημιουργία καὶ στὸν κόσμον μας, τὸ ἄκτιστο ἀνήκει στὸ θεὸ καὶ στὴν παρουσία του. Τὸ ἓνα εἶναι ὑλικὸ καὶ θαμπό, τὸ ἄλλο εἶναι «ἄϋλο» καὶ «καθαρότατο». Ἐπομένως, ἡ θεολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου συναντᾶται μὲ τὴν

ἐρμηνεία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς προηγούμενο γιὰ μᾶς γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ φωτὸς τῆς μεταμόρφωσης καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ κενοῦ τάφου καὶ τῆς ἀνάστασης. Αὐτὸ τὸ ἴδιο φῶς πληροῖ τὴν πνευματικὴ μας πορεία καὶ μεταμορφώνει τὶς ὑπάρξεις μας. Ὑπ’ αὐτὴ τὴν ἔννοια τὸ φῶς τῆς μεταμόρφωσης τοῦ σημερινοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος ἐπιδέχεται βαθιὰ θεολογικὴ προσέγγιση καὶ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει μονοσήμαντες καὶ ἀφελεῖς ἐρμηνεῖες.

Ἡ πνευματικὴ προοπτικὴ τῆς Μεταμόρφωσης

Ἡ μεταμόρφωση, πέρα ἀπὸ ἱστορικὸ γεγονός με βαθύτατη θεολογικὴ σημασία, προβάλλεται καὶ ὡς πρόταση γιὰ ἐμπειρία ζωῆς. Ἡ ἐμπειρία αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ συσχετίζεται μόνο με τὸ πρόσωπο τοῦ μεταμορφωθέντος Χριστοῦ, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρεται καὶ στὴν προσωπικὴ ζωὴ ὄλων μας. Ἡ θεία ἐμπειρία ἀποτελεῖ τὸν τύπο καὶ τὸ σταθερὸ σημεῖο ἀναφορᾶς γιὰ μας. Ἀκριβῶς, ὅπως ἡ ἐμπειρία αὐτὴ, καθαρὰ πνευματικῆς φύσεως, χαρακτήρισε ἀρχικὰ τοὺς μαθητὲς τοῦ Κυρίου καὶ στὴ συνέχεια ὅλο τὸ λαὸ πὺ παρίσταται στὸ θαῦμα, ὡς συνέχεια καὶ ἐπακόλουθό του γεγονότος τῆς μεταμόρφωσης.

Ὁ Χριστὸς με τὴ μεταμόρφωση ἔδειξε στὸν κόσμο τὸ ἀληθινὸ του πρόσωπο καὶ τὸ μυστήριό τῆς παρουσίας του. Δὲν εἶναι μόνο ἄνθρωπος, εἶναι καὶ Θεός. Προσέλαβε τὴν κτιστὴ ἀνθρώπινη φύση. Ὅμως στὴ μεταμόρφωση φάνηκε καὶ ἡ ἄκτιστη θεία λαμπρότητα καὶ δόξα του. Στὸν κόσμο μᾶς παρουσιάσθηκε ὡς ἀνθρώπινη καὶ θεία παρουσία. Ἡ προαιώνια θεία φύση τοῦ εἰσέρχεται στὸν κόσμο καὶ ἐνανθρωπίζεται. Τὸ ἄκτιστο συναντᾷ καὶ προσλαμβάνει τὸν κτιστὸ ἄνθρωπο καὶ τὸν θεώνει. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀρχικὸ ἀλλὰ βαθύτατα οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τοῦ γεγονότος τῆς μεταμόρφωσης.

Ὡς συνέπεια αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἔχουμε καὶ τὴ συγκλονιστικὴ ἐμπειρία τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἡ ἐμπειρία αὐτὴ δὲν ἦταν τυχαία. Ἡ συγκλονιστικὴ ἐντύπωσή τους καὶ ἡ ἐλκτικότητα τοῦ γεγονότος ἦταν τόσο ἰσχυρὴ πὺ ἐκφράζουν ἀμέσως τὴν ἐπιθυμία τους ἡ ἐμπειρία αὐτὴ νὰ εἶναι διαρκείας καὶ νὰ τοὺς συνοδεύσει σὲ ὅλη τους τὴ ζωὴ. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκφράζει ἡ πρότασή τους νὰ φτιάξουν σκηνὲς καὶ νὰ παραμείνουν στὸ Θαβώρ, βιώνοντας ἀδιάκοπα τὴν ἐμπειρία τῆς μεταμόρφωσης. Δὲν γνωρίζουμε ἐπακριβῶς τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας τους. Ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν μᾶς περιγράφει δυστυχῶς τί ἐσήμαινε γιὰ τοὺς μαθητὲς ἡ κορυφαία ἐκείνη στιγμή τῆς μεταμόρφωσης τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ ὅμως πὺ γνωρίζουμε εἶναι ἡ ἀρχικὴ συγκλονιστικὴ τους ἐντύπωση καὶ ὅτι οἱ ἴδιοι ἄρχισαν νὰ γεύονται τοὺς ἐσχατολογικοὺς καρποὺς τῆς μεταμόρφωσης στὴν προσωπικὴ τους ζωὴ.

Ἡ μεταμόρφωση, ἐπομένως, στὴν πνευματικὴ διάσταση δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνεύεται καὶ νὰ κατανοεῖται ὡς ἀτομικὸ γεγονός, πὺ ἄφορα μόνο στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ.

Και οὔτε ἀκόμη περιοριστικὰ καὶ ἐπιλεκτικὰ, ὡσὰν νὰ ἀναφέρεται μόνο σὲ τρεῖς ἐκλεκτοὺς μαθητὲς καὶ σὲ δύο ἀποκαλυπτικὲς μορφὲς τοῦ παρελθόντος. Εἶναι ἓνα γεγονὸς καθολικῆς σημασίας. Ἀρχικὰ ξεκινάει ἀπὸ τὸν Κύριο, συνεπαίρνει στὴ συνέχεια τοὺς τρεῖς μαθητὲς, προεκτείνεται πρὸς τοὺς Δώδεκα καὶ δι' αὐτῶν φτάνει σὲ ὅλο τὸν κόσμον καὶ σὲ ὅλη τὴν κτίση. Ἔτσι, κατὰ συνέπεια, δικαιούμαστε νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ τὴ μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, τῆς φύσης καὶ τῆς κτίσης, γιὰ τὴ μεταμόρφωση ὅλης τῆς δημιουργίας, εἴτε ὑλικῆς εἴτε πνευματικῆς.

Σχέση τῆς Μεταμόρφωσης μὲ τὸ θαῦμα

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος σχετίζει τὸ γεγονὸς τῆς μεταμόρφωσης μὲ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας ἑνὸς υἱοῦ ποὺ «σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει». Ἐνῶ οἱ τρεῖς μαθητὲς ἐπιμένουν γιὰ μία μόνιμη κατοίκηση στὸ Θαβῶρ καὶ οὐσιαστικὰ γιὰ «ἰδιοποίηση» τοῦ γεγονότος τῆς μεταμόρφωσης, ὁ μεταμορφωθεὶς Κύριος τοὺς λέει ὅτι πρέπει νὰ κατέβουν κάτω στὴν κοιλάδα, ὅπου οἱ ὑπόλοιποι μαθητὲς καὶ ὁ λαός. Ἐκεῖ κάτω ὅλοι ἀναμένουν ὄχι μόνο ν' ἀκούσουν τὸ κήρυγμα ἀπὸ τὸν Διδάσκαλο, ἀλλὰ καὶ νὰ γευθοῦν τοὺς θαβῶριους καρποὺς τῆς μεταμόρφωσης.

Γνωρίζουμε ἀπὸ τὴ σχετικὴ εὐαγγελικὴ διήγηση, ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ γεγονότος τῆς μεταμόρφωσης ἓνας πατέρας ἔχει μεταφέρει τὸν ἄρρωστο γιό του καὶ οἱ μαθητὲς προσπαθοῦν νὰ τὸν θεραπεύσουν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Ὅλοι καὶ ὅλα βρίσκονται σὲ ἀδιέξοδο. Ἡ πίστη παραμένει ἀνενεργός, ἡ δύναμη τῶν μαθητῶν δὲν εἶναι ἀποτελεσματικὴ καὶ τὸ θαῦμα δὲν τελεσιουργεῖται. Καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς τῆς «ἀπουσίας» τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ «ἄνευ αὐτοῦ οὐ δύνασθε ποιῆσαι οὐδέν». Ἡ μεταμόρφωση δὲν εἶναι μία μαγικὴ λέξη, ἀλλὰ ἐνεργὸς δύναμη πίστεως ποὺ τελεσιουργεῖ τὸ θαῦμα.

Πηγή: agiazoni.gr